

המרד הגדול - חלק ב

בשיעור זה נעסוק בשלבים המתקדמים של המרד, כאשר הלחימה מתרחשת בירושלים.

שימו לב! מערך השיעור מותאם ללמידה מקרוב וללמידה מרחוק (כאשר השיעור ינוהל דרך ה"זום").

פתיחה: נבקש מהתלמידים למלא בתרשים (שחולק בשיעור הקודם) את העמודה הראשונה העוסקת במתרחש בירושלים.

פעילות א: נביא בפני התלמידים את דבריו של אספסיאנוס המתייחסים להחלטתו להמתין ולא לתקוף מיד את המורדים בירושלים.

"וכל שרי צבאות הרומאים שמחו על מריבות האחים בקרה שונאיהם כמוצאי שלל רב ורצו למהר ולעלות על העיר, וגם האיזו אספסינוס, בחשבהם כי יצליח כל חפצו בידו הפעם, ודברו אליו, כי עתה האלקים נלחם להם, בסכסכו את אויביהם איש באחיו, אולם הגלגל חוזר מהרה, ואולי יעפו היהודים ממלחמת-האחים או ינחמו על מעשיהם וישלימו ביניהם. ולדברים האלה ענה אותם אספסינוס:

'דעו, כי שגיתם מאד בעצתכם בפעם הזאת. אמנם משתוקקים אתם להראות את כוח ידיכם ואת הדר נשקכם כדרך העומדים בהיתחזיון, אך הדבר הזה קשור בסכנה ואתם אינכם שמים לה לתועלתכם ולשלומכם. הן אם תמהרו לעלות על העיר מיד, תקימו בידיכם ברית-שלום בין שונאינו, ובעצם ימינם יסתערו עלינו. ואם תתנו להם אַרְפֶּה, ימעט אחרי-כן מספר שונאינו, כי תאכל אותם אש המריבה. כי האלקים מיטיב לערוך את המלחמה ממני, והוא יסגיר את היהודים בידי הרומאים חנם ויתן את הנצחון לצבאותינו בלי עמל וסכנה. ובעוד האויבים הולכים וכלים איש בידי רעהו, כי קמה עליהם קללה נוראה, מלחמת-אחים, טוב לנו להתבונן אליהם מרחוק ולטבת במנוחה, מאשר להתערה בריב אנשים הולכים למות, הנלחמים ביניהם ברוח שגעון.. כי אין היהודים דואגים עתה להכין להם נשק וגם לא לחזק את חומותיהם ולאסוף להם חיל-עוזרים, למען יהיה לנו הדבר לרעה, בתתנו להם אַרְפֶּה, - רק חונקים הם איש את רעהו במלחמת-האחים ובמחלוקת, וכל יום הם סובלים צרות ורעות נוראות, אשר גם בעלותנו עליהם ובכבשנו אותם לא נעשה להם כמוהו. ואם ירצה איש לשמור את נפשו, עליו לתת להם להמית איש את אחיו..'

(יוסף בן-מתתיהו (יוספוס פלביוס), תולדות מלחמת היהודים עם הרומאים, תרגם מיוונית והוסיף מהאיות, הערות ומפתחות: י"נ שמחוני, רמת-גן: מסדה, תשכ"א, ספר ד, פרק ו, עמ' 262-263)

נדון עם התלמידים במשמעות דבריו של אספסיאנוס לחייליו, תוך שימת דגש על המשפטים המודגשים בקו.

- מהי הסיבה בגינה הורה אספסיאנוס לחייליו להמתין ולא לתקוף את המורדים?
- לאיזו "מלחמת אחים" התכוון אספסיאנוס? מדוע הוא מכנה תופעה זו במילים "קללה נוראה"?
- לאלו "צרות רעות ונוראות" התכוון אספסיאנוס? מה משמעות דבריו כי "גם בעלותנו עליהם ובכבשנו אותם לא נעשה להם כמוהו"?

כאן המקום להדגיש בפני התלמידים את חילול השם הנורא שהתרחש, כאשר הרומאים צפו ביהודים הורגים איש את רעהו בעוד האויב האמיתי ניצב בשער.

פעילות ג: התלמידים ימלאו את שתי המשבצות האחרונות בתרשים. ולאחר מכן נביא בפני התלמידים את הסיפור הידוע על קמצא ובר קמצא המופיע בגמרא ובמקומות נוספים (ניתן כמובן להציג את הסיפור).

מעשה באדם שהיה אוהבו קמצא ושונאו - בר קמצא.
עשה סעדה. אמר לשמשו: לך והבא לי קמצא. הלך והביא לו את בר קמצא. בא ומי צאו יושב. אמר לו: הרי שונא אתה לי, ומה לך כאן? עמד וצא! אמר לו: הואיל ובאתי - הניחני, ואתן לך דמי כל מה שאכל ואשתה. אמר לו: לא. - אתן לך דמי חצי סעדתך... - לא!
- אתן לך דמי כל סעדתך - לא!
תפסו בידו, העמידו והוציאו.

אמר בר קמצא: הואיל וישבו חכמים ולא מחו בו - מכלל שנוח להם - אלך ואלשין עליהם לפני המלך. בא ואמר לו לקיסר: מרדו בך היהודים. אמר לו: - מי יאמר? אמר לו: שלח להם קרבן ותראה אם יקריבוהו. הלך ושלח בידו עגל משלש. בהליכתו הטיל בו בר קמצא מום בניב שפתים, ויש אומרים - בדקין שבעין בקרום העליון של העין, מקום שלנו הרי הוא מום ולהם אינו מום. אמרו חכמים להקריבו, משום שלום מלכות; אמר להם ר' זכריה בן אבוקולס: יאמרו, בעלי מומים קרבים למזבח. אמרו להרג את בר קמצא, שלא ילך ויספר למלך. אמר להם ר' זכריה: יאמרו: מטיל מום בקדשים - יהרג. אמר ר' יוחנן: ענותנותו של ר' זכריה בן אבוקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכ' לנו והגלתנו מארצנו).

נשאל את התלמידים:

• מהי התופעה החברתית המתוארת בסיפור לעיל?
 • מה היחס בין סיפור זה לאירועים ההיסטוריים בהם עסקנו בשיעור?

תשובה: שניהם מביאים לידי ביטוי תופעה של שנאה ויריבות שהביאה בסופו של דבר להרג ולחורבן. (ניתן גם לעמוד על משמעותו של סוף הסיפור ולקשר זאת להחלטה להפסיק את הקרבת הקרבן לשלום הקיסר).

תשובות לשאלות בעמוד 118:

- א. שנאת חינם היא שנאה על רקע אישי, הנובעת ממניעים אישיים ולא ענייניים. לדוגמה: יוכוח או מריבה שפורצת בגלל שיקולי כבוד ויוקרה אישיים, קנאה וצרות עין. היא שונה משנאה אחרת בכך שהיא אינה מועילה באף דרך ואינה מביאה לידי התקדמות כלשהי.
- ב. האגדה תולה את החורבן בשנאת חינם משום שהפילוג, היריבות והמריבות בין הקבוצות השונות בעם לפני המרד ובמהלכו, בעיקר על רקע אישי (הנהגת המרד), גרמו לחוסר יכולתם של הלוחמים להילחם בצורה משמעותית נגד הרומאים. ההרג, שריפת מחסני המזון והאווירה הקשה שהשתררה בקרב היהודים, הקשתה עליהם במאבקם ובסופו של דבר הביאה למפלה ולחורבן בית המקדש. יריבות זו, יש לציין, לא נעלמה מעיני הרומאים ובהחלט ניתן לראות במלחמת אחים זו חילול השם.
- ג. ניתן ללמוד מכך, כי התשתית להצלחה בכל דבר היא האחדות. אין משמעה אחידות, אלא שצריך לכבד זה את זה, לא לחשוב שהאמת נמצאת רק בצד אחד. צריך לעשות כל מאמץ לפעול ביחד, בעיקר נגד איום וסכנה חיצוניים.

ישנם מספר סרטונים מצויינים של מכון "מגלים" העוסקים בחורבן ירושלים במרד הגדול ובמשמעות האירועים לדורות. אנו ממליצים לצפות בחלקים מסרטונים אלו, על פי שיקול דעתכם (יתכן וישנם חלקים שאינם מתאימים לתלמידים ולכן חובה לצפות בסרטונים אלו מראש).

כך אירע החורבן: צעד אחר צעד -

<https://www.youtube.com/watch?v=0pdaZy3amCY&t=795s>

קשת טיטוס ומנורת המקדש: מירושלים לרומא וחזרה -

<https://www.youtube.com/watch?v=UTKXT1Gla1c>

מלחמת המטבעות: רומא וירושלים -

<https://www.youtube.com/watch?v=VGJ7n0BknbQ>